

CultureTalk Tibetan Language and Culture Video Transcripts:
<http://langmedia.fivecolleges.edu>
Adjusting to an American School System

“Exile” Dialect (mix of regional dialects, usually considered Lhasa dialect)

Tibetan transcript:

ཀ། ང་རང་བོད་ནས་སྐྱེས་བའི་དུ། ཨ་ནེ་རྒྱ་གར་ལ་སླེབས་ཡིན། ཨ་ནེ་རྒྱ་གར་ལ་སླེབས་དུས་སྐབས་ལ་ ཨ་
ནས་ང་རང་རྒྱ་གར་སློབ་གྲྭར་འགོ་ཡིན། རྒྱ་གར་སློབ་གྲྭར་འགོ་ནས་དེ་ལ་སློབ་སྦྱང་སྦྱང་ནས་ཨ་ནས་བཟང་ཡིན།
ཨ་ནས་ང་རང་འདྲ་པོ་འདྲ་པོ་དཔེ་མང་པོ་སློབ་གྲྭ་དེའི་ནང་ཡོད་རེད། ཨ་ནས་ དཔེ་མང་པོ་ཡོད་རེད། ཨ་ནས། ཀ་
རེ་ལ་བ་དགོས་ཤིང་། ད་དེས་ནང་ལ་ཆེན་ལགས་ཚང་མ་བོད་པ་རེད། ཨ་ནས་ང་རང་དེ་ནང་ནས་ཨོ་ཙོ་རྒྱ་གར་ལ་
བཟང་ནས་ང་རང་ཨ་རི་ལ་སླེབས་ཡིན། ཨ་རི་ལ་སླེབས་པའི་སྐབས་ཨ་ནས་ང་རང་ Connecticut སློབ་ཡིན།
Connecticutསློབ་དུས་སྐབས་ལ་Connecticut གིས་སློབ་གྲྭ་ལ་འཕྱུལ་ནས། ཆེན་ལགས་དེ་ཚོ་ཚང་མ་དཔེ་ཡག་པོ་
འདུག། ང་རང་ཡིན་ན་ཡང་ད་དུའི་ཇི་གསར་པ་སྦྱང་ཉེ་འདྲ་པོ་རེད། ཨ། ང་རང་དམིགས་གསལ་གིས་ད་དུའི་ཇི་
ད་ American.....

ལ། ད་ལྟོ

ཀ། ད་ལྟོ་འཛིན་གྲྭ་བཅུ་གཅིག་རེད། ཡིན་ན་ཡང་ང་རང་དམིགས་གསལ་གིས་ད་ English ཡག་པོ་ཡོད་མ་རེད།
དེ་སོང་ཚང་ང་རང་ད་གོ་སྐབས་སྦྱང་ཡ་ཡག་པོ་མ་རག་སོང་ཚང་ང་རང་པལ་ཕྱོགས་དེ་ལ་དུའི་ཇི་ལྟ་གྲྭ་དེ་ཚོ་
དང་མཉམ་དུ་ང་རང་རྒྱ་གར་དུས་སྐབས་ལ་བད་དེ་ཁོ་རང་མ་འདྲ་བ་ཞིག་འདུག། ཨི་འདྲའི་འདྲ་པོ་རེད། ཡིན་ན་ཡང་
ད་སོ་སོའི་དངོས་ནས་ད་ཡག་པོ་སྦྱང་བ་ཡིན་ན་ pronunciation དེ་ཡག་པོ་སླེབས་གི་རེད། དམིགས་གསལ་གིས་
ད་Connecticut འདྲ་པོ་ཡིན་ན་དེ་ལ་immigration ཡོད་མ་རེད་ལ། immigrant མེད་དུས་སྐབས་ལ་ང་རང་
ཚོ་དམིགས་གསལ་གིས་ Chinese and Tibetan ལ་ཁོ་རང་ཚོའི་དོ་སྣང་མང་བ་སྦྱང་གིས་རེད། ཀ་རེ་ཡིན་ཟེར་
ན་ ང་རང་ཚོ་དུའི་ཇི་ཡག་པོ་ཡོད་མ་རེད། དེ་སོང་ཚང་ཉུགས་པ་རེ་བཞིན་after school ལ་བཟང་ནས་ང་ཚོ་ལ་
help བྱེད་གིས་ཡོད་རེད།

ལ། སུའི། ཆེན་ལགས་དེ་ཚོ་རེད་བས།

ཀ། འོ། ཆེན་ལགས་དེ་ཚོ། དེ་ན་ཡང་ད་རྒྱ་གར་འདྲ་པོ་ཡིན་ན་ད་ང་ཚོ་ཚང་མ་བོད་པ་རེད། བོད་ཡིག་བསྐབ་གི་ཡོད་
རེད། དུའི་ཇི་ཚོག་ཐན་ཡོད་རེད། ཆེན་ལགས་ཚང་མ་བོད་པའི་ཆེན་ལགས་རེད་ལ། ཡིན་ན་ཡང་ད་དམིགས་
གསལ་གིས་སོ་སོའི་པར་རྟགས་པ་བྱེད་ད་སྐབས་འ་མ་འགོ་ན་ཆེན་ལགས་དེ་ཚོ་ཚང་མ་གིས་ ཚང་མའི་བོད་སྐད་
མཉམ་དུ་ ད་ག་རེ་ཟེར་དགོས་རེད།

ལ། དུའི་ཇི་བོད་སྐད་ཐོག་ནས་བསྐབ་ཀྱི་ཡོད་རེད་དམ།

ཀུའོ། དེ་འདྲ་སོང་ཚང་སོ་སོ་པར་འཚོལ་དུ་མ་བྱིན་ན་

ལ། དབྱིན་ཡིག་ཚོག་ཐན་ག་ཚོད་ཡོད་རེད།

ཀུ། རྒྱ་གར་ལ་འདྲ།

ལ། ལོ།

ཀུ། རྒྱ་གར་ལ་འཛིན་གྲ་དང་པོ་ནས་ཨ་ནས་ལྔ་པ་བར་དུ་གཅིག་གཅིག་ཚམ་ཡོད་ས་རེད། གཞན་པ་དུག་པ་ནས་མགོ་
བཅུགས་ནས་སློབ་ཚན་གཅིག་མ་གཏོགས་ཚང་མ་དབྱིན་ཇིའི་ཐོག་ནས་འདུག་ལ།

ལ། རྒྱུད་རྒྱ་གར་ལ་འཛིན་གྲ་ག་ཚོད་བར་དུ་བྱིན་པ་ཡིན།

ཀུ། རྒྱ་གར་ལ་འཛིན་གྲ་ལྔ་པ་བར་དུ་ ཡིན་ན་ཡང་མང་པོ་མང་པོ་འགོ་ཡོད་མ་རེད། དུག་པ་འགོ་གམ་བྱས་དུས་
ང་ཨ་རི་ལ་སློབས་པ་ཡིན། ཨ་རི་འདྲ་པོ་ཡིན་ན་ད་ཡིག་པོ་དཔེ་འདུག། ག་རེད་ལའ་ན་ དང་པོ་ང་རང་ཨ་རི་སློབས་
དུས་དཔེ་དཀའ་ངལ་ཡོད་རེད། ལུ་གུའི་མཉམ་དུ་སྐད་ཆ་བཤད་དགོས་བསམ་ན་བཤད་ཐུབ་གིས་མ་རེད་ལ། དབྱིན་
ཇིའི་སྐད་ཡིག་པོ་ཡོད་མ་རེད་ལ། གཅིག་རྒྱབ་དགོས་བསམ་ན་སོ་སོའི་ pronunciation དེ་ཡིག་པོ་མ་ཏོན་ན་པ་
ཕྱོགས་དེས་འཕྱ་ལེ་བརྒྱབ་གི་རེད་བསམ་ནས་སོ་སོར་དཀའ་ངལ་གཅིག་འདུག་ཨ། ཨ་ནས་དེ་སོང་ཚང་ང་རང་གིས་
སོ་སོའི་རྟགས་པར་རེ་བཞིན་ try བྱས། སྐད་བ་བྱས་ན་སོ་སོའི་ pronunciation སློབས་ཡ་ཞིག་ཡོད་རེད་ལ། སོ་
སོའི་བྲིས་སློག་ དེ་ནས་སྐད་དེབ་མང་ཚམ་སློག། དེ་ནས་རྒྱ་ལགས་དེ་ཚོས་དམིགས་གསལ་གིས་ help བྱས་གིས་
འདུག་ལ། རོགས་པ་འདྲ་པོ་བྱས། དེ་ནས་སོ་སོའི་དབྱིན་ཇི

ལ། ཨ་ནས་རྒྱུད་རང་གིས་དབྱིན་ཇིའི་སྐད་ཡིག་པོ་འདྲི་འདྲའི་ རྒྱས་སྐད་དེབ་འདྲ་པོ་སློག་ ཨ་འདྲ་བྱས་ཡོད་པེ།
གང་འདྲ་བྱེད་ཡོད།

ཀུ། འོད། ངའི་དེབ་སློག། ད་ང་ཚོའི་ག་རེ་ལའ་ན། ད་དང་པོ་ཁོ་རང་སྐད་དེབ་འཕུག་པོ་འཕུག་པོ་སློག་འའ་འགོ་ན་སོ་
སོའི་གོ་མ་འཚོལ། མི་གཞན་པའི་བཟུམ་ན་ དེབ་ནས་ཕྱག་པོ་སློག་གིས་འདུག་སོ་སོའི་གོ་མ་འཚོལ་ན་ཁྱེད་མཚར་
འདུག་ལ། དེས་སོང་ཚང། སྐད་དེབ་དང་པོ་ནས་རྒྱུད་རང་འདྲ་པོ་སློག་དེ་ནས་འགོ་འགོ་ དེ་ནས་སོ་སོའི་གོ་ར་
འཚོལ་ན་ཆེ་རུ་ཆེ་རུ་སློག་འགོ་ན་ཡིག་པོ་འདུག་ལ། གལ་སྲིད་ང་ཚོའི་ vocabulary མང་པོ་མ་ཤེས་ན་ བར་
ཕྱོགས་དེ་ vocabulary མང་པོ་ཡོད་ན་ ཚོག་མང་པོ་ཡོད་ན་ང་ཚོས་གོ་འཚོལ་གི་མི་འདུག་ལ། དེ་སོང་ཚང། ང་
ཚོས་ཚོག་དེ་ཚོ་ཚང་མ་སོ་སོའི་གོ་འཚོལ་ཡིའི་ཆེད་དུ་དང་པོ་ levelརྒྱུད་རྒྱུད་ དེ་ནས་གོ་འཚོལ་དུས་སོ་སོའི་
རྒྱུད་དེབ་སློག་དེ་འདྲ་བྱས་ན་སོ་སོ་གིས་དོག་ཚམ་གོ་འཚོལ་གི་བསྐྱད་གིས་འདུག་ལ། དེ་སོང་ཚང་ ཨ་ནི་ང་རང་
གིས་རྒྱ་ལགས་དེ་ཚོའི་དམིགས་གསལ་གིས་རོགས་པ་བྱས་གིས་ཡོད་རེད་ལ། གལ་སྲིད་ངས་རྒྱ་ལགས་ལ་རོགས་
པ་བྱས་ད་ལའ་འའ་འགོ་ན་ཁོའི་རོགས་པ་བྱས་གིས་རེད། གལ་སྲིད་རོགས་པ་བྱབ་ད་མ་ལའ་ནས་སོ་སོ་རྒྱགས་བསྐྱད་
ན་སུ་རྒྱ་གཅིག་གིས་རོགས་པ་བྱེད་གི་མི་འདུག་ལ། ད་ཨ་རིའི་འགོ་སྐྱབས་འདྲ་པོ་རེད་ལ།

ལ། ཨ་ནས་ཁྱོས་ཀྱི་ལགས་ལ་རོགས་པ་བྱས་དེ་ལ་འབྲེལ་བ་འགོ་ཡིན་པས།

ཀ། འོ། ཉུག་པར་ང་ཚོ་ཨ་རི་འདྲ་པོ་ཡིན་ན་ after school ཡོད་པའི་དུས་དེར། དབྱིན་ཇིའི་ཕུ་གུ་ཚང་མ་དུས་ཚོད་
གཉིས་པ་སློབ་ཚན་གྲོལ་གི་ཡོད་པའི་དུས་དེར། ཚུ་ཚོད་གཉིས་པ་ནས་འགོ་བཙུག་གིས་ཡོད་པའི་དུས་དེར། ཁོ་ཚོ་ ཡིན་ན་ང་ཚོ་བོད་པ་
མང་ཆེ་དེ་ after school བསྐྱད་བསྐྱད་པ་རེད།

ལ། ཁྱོད་ཚོས་སློབ་གྲྭར་བོད་པ་ཕུ་གུ་ག་ཚོད་ཡོད་པའི་དུས་དེར།

ཀ། བོད་པ་བཅུ་གཅིག་ཙམ་ཡོད་པའི་དུས་དེར། ཡིན་ཡང་རྒྱ་མི་དང་སྒྲོམ་ན་བཅུ་དགུ་ཙམ་ཡོད་རྒྱུ་རེད། ཡིན་ན་ཡང་ཁ་ཤས་
college ཐོན་ཚར་བ་རེད། ད་ལོ་གཉིས་ཙམ་ཐོན་འགོ་གིས་རེད་ཅེས་དེ་དག་དང་མང་ཆེ་བ་ཐོན་འགོ་བ་རེད། བཅུ་གཅིག་དང་
དགུ་བ་ཨོ་འདྲ། དགུ་བ་ཡར་རྒྱབས་དེ་ཡོད་མ་རེད་ལ། middle school ཡིས་ཡོད་པའི་དུས་དེར་དེ་ ཕུ་གུ་དེ་ཚོ་དེ་ནས་
སློབས་པ་རེད། ད་སོ་སོའི་དེ་ལ་ཡག་པོ་སྦྱང་བ་ཡིན་ན་དཔེ་ཡག་པོ་བསྐྱབ་གི་རེད་ཁོ་ཚོས། གལ་སྲིད་སོ་སོའི་

ལ། ཁྱོད་ཨ་རི་ག་དུས་སློབས་པ་རེད།

ཀ། ད། 2008 ལ།

ལ། ད་ཁྱོས་2008 ནས་ད་ལྟ་བར་དུ་དབྱིན་ཇིའི་ཡར་རྒྱས་ཤུགས་ཆེན་པོ་ཕྱིན་པའི་ཚོར་སྣང་འདུག་གོ།

ཀ། ད་ང་རང་འདྲ་པོ་ཡིན་ན་ དངོས་གནས་ཡར་རྒྱས་འགོ་ཡོད་པའི་དུས་དེར་བསམ་གིས་འདུག། གང་ཡིན་ཟེར་ན། དང་པོ་
ང་རང་ཨ་རི་ལ་སློབས་དུས་སྐབས་ལ་ དབྱིན་ཇིའི་ཁོ་རང་ཡག་པོ་རྒྱབ་བཏང་ཤེས་གིས་མེད། སོ་སོའི་སློབ་ དེ་
མགོ་ཚལ་གྱིས་ཡོད་པའི་ ཡིན་ཡང་ཕར་རྒྱབ་དགོས་བསམ་ན་དཔེ་སེམས་ནང་དཀའ་ངལ་གཅིག་ཡོད་པའི་དུས་དེར། དེ་
སོང་ཙམ་ ད་ སོ་སོ་གིས་ ད་འཛིན་གྲྭ་ལ་འགོ་དུས་དང་པོ་སོ་སོའི་མཉམ་དུ་བོད་པ་མཉམ་དུ་འཛིན་གྲྭ་གཅིག་པ་
མེད་ན་ classmate མེད་ན་ ང་རང་གིས་ད་ལྟ་ སོ་སོའི་དབྱིན་ཇིའི་ཕུ་གུ་མཉམ་དུ་སྐད་ཆ་མ་བཤད་དཀའ་མེད་
ཕྱག་གིས་རེད་ཅེས་ ག་རེ་ཡིན་ཟེར་ན་ སོ་སོ་གཅིག་ཕུ་བསྐྱད་བསྐྱད་ན་ ཀྱི་ལགས་ལ་སྐད་ཆ་དྲིས་དགོས་ཁལ་གིས་
རེད། བོད་པ་ཡོད་ན་ ཁོ་དབྱིན་ཇིའི་ཤེས་གི་ཡོད་ན་ངའི་ཁོ་ལ་སྐད་ཆ་དྲིས་རོགས་བྱས་དེ་ལ་འབྲེལ་བ་འགོ་གིས་ཡོད་
པའི་དུས་དེར། གལ་སྲིད་སོ་སོའི་མཉམ་དུ་རོགས་པ་ཞིག་མེད་ན་སོ་སོའི་སྐད་ཆ་དྲིས་དགོས་ཁལ་གིས་རེད་ལ། སོ་སོའི་གོ་མ་
ཚོལ་ན་ལྷག་བསྐྱད་གི་རེད་ལ། དེ་སོང་ཙམ་ ང་རང་ལ་སྒྲོན་མ་སྦྱར་བྱ་མོ་ཡོད་ལ། མཐའ་འགོ་ཡོད་ལ། ཁོ་ང་གཉིས་
འཛིན་གྲྭ་གཅིག་རེད། དང་པོ་འཛིན་གྲྭ་དེ་དུས་སྐབས་ལ་ འགོ་གྲུ་ ཨ་ནས་

ངའི་ཉུག་པར་ མོ་དབྱིན་ཇིའི་ཤེས་གི་ཡོད་པའི་དུས་དེར།

ལ། དང་པོ་ཨ་རིར་སློབས་དུས་རེད་གོ།

ཀཀ ལོ་རེད།

ལ། མོ་དབྱིན་ཇིའི་གང་འདྲ་བྱས་ནས་ཤེས་གྱི་ཡོད་རེད།

ཀཀ མོ་དབྱིན་ཇིའི་རྒྱ་གར་ལ་བསྐྱད་ཚར་བ་རེད་བཤ། ཨ་ནས་ཁོ་སྐད་ཆ་དྲིས་རེད་ལ། ཨ་ནས་ངའི་ཁོ་ལ་སྐད་ཆ་དྲིས་ལབ་གི་ཡོད་བཤ། Connecticut ལ་སློ་ཚར་དུས་སྐབས། དེ་ནས་ད་ལོ་འཛིན་གྲྭ་བཅུ་བ་ཡོད་དུས་སྐབས་ལ་ངས་ང་གཉིས་འཛིན་གྲྭ་ཚང་མ་ཁ་ཁ་བྱེད་ཡིན་བཤ། ཁ་ཁ་མ་བྱེད་ན་ང་གཉིས་རྟགས་བར་རེ་བཞིན་བོད་སྐད་རང་རྒྱག་བསྐྱད་ན་སོ་སོ་ཡར་རྒྱས་འགོ་ཡ་ཡོད་མ་རེད་ལ། དེ་སོང་ཙང་ improve ཐོན་ཡ་མི་འདུག་ལ། དེ་སོང་ཙང་ང་གཉིས་འཛིན་གྲྭ་ཚང་མ་ཁ་ཁ་ལེན་བ་ཡིན།

English Translation:

A: I was born in Tibet and then I went to India. When I arrived in India, I attended school and studied there. There are so many other students who are like me. Then... what to say... in there [at school] all the teachers are Tibetan. I stayed in India for a while and then came to the States. When I came to the United States, I moved to Connecticut [from New York City]. After moving up to Connecticut, I enrolled in school there. All the teachers are very nice. I am like learning new English [ESL] I now especially [...] American English.

A: Now... Right now I am in grade 11. However, my English is especially not good. Since I did not have the opportunity to learn English well, when I speak English with another person, I find that it is totally different. It is like that. Especially in Connecticut, there are not that many immigrants. Since there are not that many immigrants, they pay more attention to us [immigrants] like Chinese and Tibetans.

B: Who? Um, the teachers?

A: Yeah...the teachers. In India, we are all Tibetans¹ in school. They teach us Tibetan. There are two periods of English class per week. All the teachers are also Tibetan. So unless you ask for help [with English] from the teachers, all the teachers speak Tibetan.

B: Do they teach English class in Tibetan?

A: Yeah... but you do go back and forth [between English and Tibetan]...

B: How many English classes are there?

A: In India?

¹ There are Tibetan boarding schools in India governed by the Tibetan Administration in Exile.

B: 'ou.²

A: In India from 1st grade to 6th and 5th grade there is one [English] class. Then starting from 6th grade, except for one subject, everything else is taught in English.

B: You went up to what grade in India?

A: I went up to 5th grade in India. But I did not go [to] that many [didn't go higher than 5th grade]... When I was about to go to 6th grade, I had to come to the United States. It is very nice in the United States. When I first came here I faced so many problems. When I wanted to communicate with kids [other students] I couldn't. My English was not good. When I wanted to say something, since my pronunciation is not good, I was afraid that kids [other students] would laugh at me. So I faced such problems. If I try then there would be an improvement in my pronunciation. Then I always tried myself, by practicing through reading books and writing. Then the teachers are especially providing great help to me. Like helping and then my English... [got improved].

B: Then, now your good English, is it because you have been reading books or what did you do?

A: Yes, I read books. Now... what we say³, well... if I start with a very thick book [higher level] book, I won't be able to understand it. Other people might think you are reading a thick book, but if you cannot understand them, it is very silly. Therefore, my teachers specially helped me. If I were to ask my teacher for help, she will definitely help me. If I don't ask for help and try to do everything by myself then nobody helps. This is how it goes in America.

B: Then did you go to ask for your teachers' help?

A: Yeah... like in the US, there is after school [programs]. American students (other non-Tibetan students) get dismissed from school by 2 p.m. They leave by 2 p.m. But we, Tibetan students, will stay for after school [programs].

B: At your school, how many Tibetan students are there?

A: There are about eleven Tibetan students. However, if you add with Chinese students, there are about nineteen of us. Some of them graduated to college already. It's been two years now [since they graduated]. Now most of them will graduate soon. Like 11th and 9th grade, there is no one [Tibetan students] above 9th grade. There are in middle school. Those students came from there [middle school]. If you try hard, they will teach you very well. If you yourself...

² yeah

³ means how to say this

B: When did you come to the States?

A: Me, in 2008.

B: Now, between 2008 to now, do you have a feeling that your English has improved?

A: Now as for me, I really think that it [English] has improved a lot, because when I first came to the States, I do not know how to speak good English. I can understand by reading, but it was very difficult for me to speak it out. Nowadays when you go to school, if there are not any Tibetans in your class, then I [am] forced to speak English with my classmates, because if you are by yourself, you have to ask your teacher. If there are other Tibetans in the class, and if that person knows English, I could ask that person to ask questions to the teacher for me. If there aren't any, then I have to do that by myself. Therefore, before my sister, Khando, was in my class. She knows English, I always asked her to help me, to speak for me.

B: Was it when you first came to the United States?

A: Oh... yeah.

B: How did she [sister] learn English?

A: She stayed in India and then I asked her to ask [questions to the teacher] for me. After we moved to Connecticut, then we are in 10th grade this year, we have different classes. We are not together in a single class. If we don't separate ourselves, then we end up speaking Tibetan to each other and there is no way to improve ourselves. That's why we separated ourselves from all the classes.

About CultureTalk: CultureTalk is produced by the Five College Center for the Study of World Languages and housed on the LangMedia Website. The project provides students of language and culture with samples of people talking about their lives in the languages they use every day. The participants in CultureTalk interviews and discussions are of many different ages and walks of life. They are free to express themselves as they wish. The ideas and opinions presented here are those of the participants. Inclusion in CultureTalk does not represent endorsement of these ideas or opinions by the Five College Center for the Study of World Languages, Five Colleges, Incorporated, or any of its member institutions: Amherst College, Hampshire College, Mount Holyoke College, Smith College and the University of Massachusetts at Amherst.

© 2013 Five College Center for the Study of World Languages and Five Colleges, Incorporated